Wie zit er nu op zo'n "milieutante" te wachten.

Zwerfvuil en hondepoep; mooie milieu-problemen voor een nme-persoon.

Laat maar eens zien hoeveel bezoekers je trekt.

Geintegreerde doelgroepbenadering, wat kost dat ?

Nme als stem van het gemeentelijk milieubeleid.

Je bent een knooppunt tussen mensen

een bewegwijzeringsfunctie voor de buitenwacht.

Een communicatieprobleem?

Een gemeente ambtenaar nme moet met verschillende petten kunnen omgaan.

Door mensen, ambtenaren en andere partijen samen te brengen neem je al veel vooroordelen weg. Daar hoef je niet veel voor te doen.

Ikt kortsluiten van verschillende werelden ja. Maar verstaan ze elkaar?

Nme, je kunt er enkel in geloven, uitdragen, randvoorwaarden scheppen, eraan werken.

In elk apparaat zitten mensen die hetzelfde willen.

Je moet bondgenoten zoeken.

Milieu-beseft? Iedereen praat erover Niemand doet er wat aan.

Is dat de eerste taak? Belangrijker dan een vlekkeloos milieu-beleid ?

Kca ? Nooit van gehoord.

Ik heb meer last van hondepoep en zwerfvuil.

Nme zou het geweten van de gemeente moeten zijn, en kunnen bouwen op een goede besluitvorming.

Laat ze eerst maar eens zorgen dat er wat gebeurt met ideeen van de mensen, ipv het bekende: u hoort nog van ons.

En wat als het beleid niet deugt? Gemeentelijke nme, daar kun je als milieugroep toch nooit tegen op ?

Voor vogels kijken is echt meer belangstelling dan voor afval-verwerking of energiebesparing.

Een mens- en milieu-vriendelijk leven, dat kan ik voorlopig beter vergeten.

De Kleine Aarde

Postbus 151 .5280 AD Boxtel

Verslag van de studiedag
16 april 1987

NATUUR- EN MILIEU-EDUKATIE IN DE GEMEENTE

INHOUD

J.Schouw MEC Breda	MILIEUEDUKATIE MET HOOFD, HART EN VOORAL HANDEN	1
A.Baayens bureau Milieuzaken Velsen	SAMENWERKEN IN VELSEN	5
J.Juffermans De Kleine Aarde Boxtel	EKOWERK, WAT LEVERT HET OP ?	9
G.Kreutzberg Centrum voor Energiebesparing Delft	ALS BURGERS VINDEN, DAT MILIEU-EDUKATIE OOK EEN TAAK VAN DE GEMEENTE IS	13
J.Groot Milieudienst Breda	VOORWAARDEN VOOR EEN GEMEENTELIJK MILIEU-EDUKATIEF BELEID	20
	DISCUSSIE OVER CONTACTEN OP PROVINCIAAL EN OP PLAATSELIJK NIVEAU	29
	EVALUATIE	30
bijlage 1 CEB Delft	VRAGENLIJST T.B.V. HET OPSTELLEN VAN EEN ENERGIENOTA	
bijlage 2 CMN Zaandam	OVERLEGPLATFORM VOOR MILIEU_ VOORLICHTING NOORD HOLLAND	
C.v.Dorp	organisatie	
DE KLEINE AARDE Postbus 151 5280 AD Boxtel	tel. 04116-84921	

Uit: Naar natuurrijk groen. St. Natuurverrijking.

Jan Schouw

MILIEU EDUKATIE MET HOOFD, HART EN VOORAL HANDEN

MEER BEZOEKERS DAN 1e DIVISIE NAC

Het verhaal uit Breda is het verhaal van een startende afdeling milieu-edukatie.
De lokatie ligt vast. Aan de stadsrand ligt vanouds een kinderboerderij met grote recreatieve waarde: 100 tot 120 duizend bezoekers per jaar; dat is meer dan de 1e divisie van NAC.
Het milieu-edukatie beleid wil daar iets aan toevoegen.
Milieu-edukatie heeft een zware boodschap, die moet je combineren met voorzieningen die ook iets leuks hebben.
Bij de oude kinderboerderij komt een nieuw gebouw en een nieuwe koffieshop; een soort milieu-efteling.

Er is een budget van ƒ45.000 voor eigen aktiviteiten en voor subsidies aan partikuliere groepen. Er zijn 4 formatieplaatsen, maar in totaal 9 mensen werkzaam. Jan Schouw werkt er nu 2 jaar.

OP HET SNIJVLAK VAN TWEE DISCIPLINES

De praktijk is niet los te zien van enige theoretische beschouwingen.
Die theoretische onderbouwing is vastgelegd in een nota.
Milieu-edukatie is een werksoort die verschillende disciplines combineert.
Milieukunde is de inhoudelijke poot.
Edukatie (doelgroepbenadering, doelstellingenniveau's, etc) de methodische poot.
Uit de combinatie ontstaat iets nieuws. Van beide disciplines moet je weten wat er te halen valt.

GEDRAG EN GEWETEN

Milie-edukatie streeft naar gedragsve andering, waarin zorg voor natuur en milieu tot uiting komt.
De centrale vraag is dus; hoe kan het gedrag van de bolking in de gewenste richting worden bijgestuurd. Bijvoorbeeld: hoe zorg je ervoor dat mensen klein chemisch afval apart houden en apart inleveren?

Milieuedukatie richt zich op de hele bevolking, dat is heel wijd.
Het gaat niet alleen om onderwijs, sociaal kultureel werk etc., maar ook om ambtenaren en de politiek.
Milieuedukatie zou een soort geweten van de milieudienst moeten zijn.

TWEE INGANGEN

Vanuit de eigenschappen van milieuedukatie zijn twee ingangen mogelijk om aan het werk te gaan: de inhoudelijke poot en de methodische poot.

Inhoudelijk betekent dat de keuze van het thema bepaald wordt door de eigen interesse of door het beleid van je werkgever. De nadruk ligt vaak sterk op informatieoverdracht.
Komt de keuze van het thema vanuit het beleid, dan zal informatie over het specifieke onderwerp gegeven worden in gerichte aktiviteiten voor verschillende doelgroepen. Bijvoorbeeld; via de media voorlichting over de schadelijkheid van klein chemisch afval, gevolgd door een huis-aan-huis-ophaalaktie.

Beginnen met de methodische poot houdt in, dat de keuze van de doelgroep voor de keuze van het thema komt. Je verdiept je eerst in de kenmerken van de groep: op welke wijze kan die groep tot verandering worden aangezet, hoe kan die groep het gedrag uiten. Op gond daarvan bepaal je je doelstelling en kies je middelen en aktiviteiten.

ENKELE VOORBEELDEN

Het basisonderwijs is de oude bekende doelgroep van de kihderboerderij. Vroeger weren er rondleidingen gegeven tuasen de dieren. Daarvoor in de plaats is nu het leskistenmodel gekomen. Docenten doen het nu zelf.
Er is een materialenbank en we hebben een informatiefunctie voor ad hoc vragen. Milieuprojekten van scholen zijn vaak slordig omschreven: "iets over afval" of "het dode water" en dan willen ze water zonder beestjes.

Het voortgezet onderwijs is moeilijker te benaderen. In 50 minuten lessen kun je ook niet zo veel.
Een stagiaire heeft onderzoek gedaan naar de wnsen van scholen:
- materiaal inventariseren dat scholen kunnen uitwisselen; "we hebben zelf zo'n leuk projekt".
- lokale voorbeelden uitwerken van b.v. kringlopen, composteren, energiebesparing (een milieugroep had juist een inventarisatie van energiebesparing op bedrijven afgerond).
- veldwerk, dat aansluit bij wat er bijde stad te zien is aan bioindustrie, waterverzuring, biogasinstallaties etc.
- akties bv een scholierenwedstrijd.
- aansluiten bij landelijke ontwikkeleingen: materiaal van het nme-vo-projekt wordt uitgetest op één school, daar kunnen meer scholen gebruik van maken.
- materiaal en informatie: heb je video's, boeken, etc.

In het voortgezet onderwijs is dus niet veel belangstelling voor projekten.

Milieugroepen kunnen het centrum gebruiken.
De aktiviteietn van de verschillende groepen worden enigszins gecoordineerd.
De benadering van basisscholen wordt nu gestroomlijnd, want die werden bestormd.
De groepen vullen gezamelijk een pagina in de krant.

Voor de bevolking hebben we een informatiefunctie.
Er worden een aantal wijkgebonden aktiviteietn georganiseerd. Zo is ism het kringloopcentrum een hieuwe wijk benaderd.

Je moet je niet ingraven in één doelgrope of thema.
Daardoor ben je wel vortdurend bezig het wiel opnieuw uit te vinden.
Contacten met landelijke en regionale organisaties zouden heel belangijk kunnen zijn. Je zou materiaal kunnen uitwisselen of laten circuleren of samen een projekt opzetten.

CONTACTEN BINNEN DE GEMEENTE

Binnen de gemeente zijn meer instellingen die zich bezig houden met bv het onderwijs (GGD, GVO. OBD). Met dergelijke groeperingen wordt ook aansluiting gezocht.

DE AMBTENAREN ZELF

De benadering van ambtenaren als doelgroep is nog weinig tot ontwikkeling gekomen. Dat zou wel nodig zijn, als je met jevoorlichting en edukatie niet alleen maar achter het beleid aan wilt hollen.

Bijvoorbeeld: voor jongeren zijn batterijen in allerlei gebruiksvoorwerpen de belangrijkste vorm van klein chemisch afval. Je kunt ze laten inzamelen op school. Dan moet je daar je materiaal en je aktiviteiten op richten.

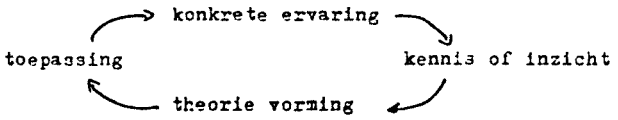
WAT JE VRAAGT MOET HAALBAAR ZIJN

Veelal wordt gestart vanuit de inhoud; doel is dan vaak bewuswording of liefde voor de natuur.
Partikuliere organisaties zoals IVN denken vaak te weinig over doelgroepen, maar kiesen voor thema's als landschap of zure regen. Nadeel is dat je dan niet verder komt als preken voor eigen parochie en dat op geen enkele manier gwerkt wordt aan gedragsverandering.
De uitdaging zou juist moeten zijn; proberen nieuwe groepen te bereiken.
De belangrijkste doelstelling is gedragsverandering.

Uitgangspunten vanuit de methodische poot zijn:
- Wat je vraagt moet haalbaar zijn.
- Voor gedragsveranderingen zijn voorzieningen nodig.
- Je moet zorgen dat het gaat leven in grote groepen. Als eenling in een buurt, heeft iemand het moeilijk.
- De gemeente zelf heeft ook een voorbeeldfunctie.

LEREN; EEN CYCLUS

In Breda is leren een cyclus zonder eind; de cyclus van Kolb.

Er zijn vier onderdelen die steeds aanwezig horen te zijn (zie schema).
De volgorde daarvan is een vast gegeven. Het punt waarop je in de cyclus stapt kies aan de hand van kenmerken van de doelgroep. Sommige mensen willen eerst theorie, dan toepassingen zien en dan pas zelf ervaring op doen. Anderen vinden het juist prettig om eerst zelf te ervaren en daaruit iets te leren etc.

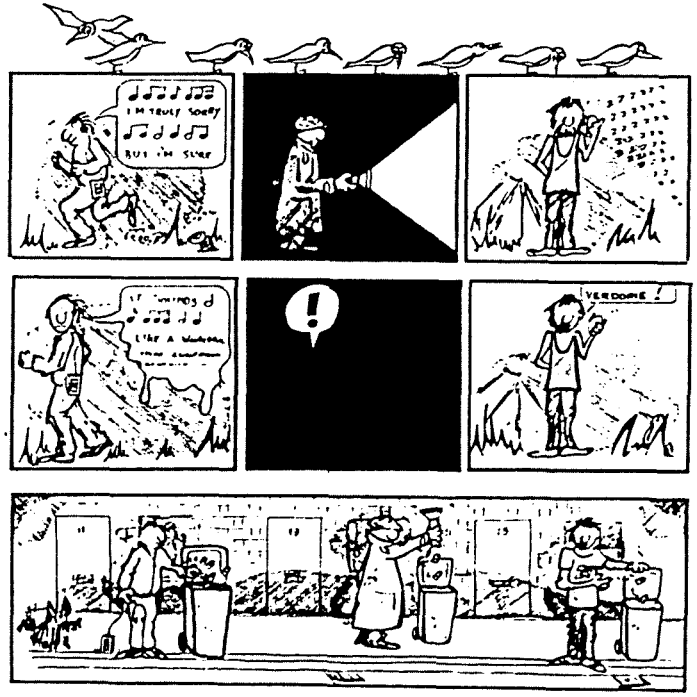
KEUZES MAKEN

Er is zo veel te doen, dat voor hobbyisme geen tijd is.
Je moet kezes maken en onderwerpen en methoden afstemmen op (nieuwe) doelgroepen; dus dicht bij huis, konkreet, met bereikbare gedragsalternatieven, resultaatgericht of als bijdrage aan een sociaal draagvlak.
Thema's als bodem en energie zijn meestal beter dan kernergie.
Informatie die je geeft moet aansluiten bij het lokale beleid.

Onze werkwijze is een geïntegreerde benadering (bv school, ouders èn wijk als doelgroepen) en een afwisseling van kennis en handelen.

VIDEO: DRAAG UW BATTERIJTJE BIJ

Een jongeman staat te swingen met z'n radio, een meisje is hard aan het werk met een rekenmachine, een man zit zich te scheren voor z'n tentje in de vrije natuur, een speelgoedauto rijdt vrolijk rond. Dat zijn de beginbeelden van een vrolijke video. Daarna zie je de reacties als alle apparaten ermee ophouden.
De video kan uitgeleend worden aan andere gemeenten.
Gemeente Breda heeft er ook een folder bij.

Gemeente Breda: nota "Milieu-edukatief centrum"

E.Smeur, juni '87, concept: NME wat moet ik er mee (een inventarisatie naar ondersteuningsbehoeften op scholen voor vo in Breda)
RU Utrecht Ped.did.inst.

Kritische Filmers Breda, Video: "Draag uw batterijtje bij"
te huur voor f25 tel 076-139324 (eind '87 076-219324)

Arita Baayens

SAMENWERKING IN VELSEN

Arita vertelt haar verhaal vanuit de positie van edukatiemedewerkster bij de gemeente Velsen. De functie is ondergebracht bij het bureau milieuzaken en bestaat 2 jaar.
Samenwerken is hier bedoeld in de zin van: samen met andere gemeentelijke afdelingen/diensten en partikuliere organisaties werken aan de uitvoering van natuur- en milieu-edikatie. (nme).

KORTE HISTORISCHE SCHETS

Ook Velsen kent de oude tweedeling natuur- versus milieu-edikatie.
Het oudste gemeentelijk initiatief is het Pieter Vermeulen Museum met 2 medewerkers natuur-edukatie. Onlangs is door de gemeenteraad besloten dat er een centrum voor natuur- en milieu-edukatie komt. Hiermee vervalt de tweedeling.

In 1982 vond een inspraakprocedure plaats rond het milieubeleidsplan.
Tijdens de inspraakprocedure ontstond op het bureau Milieuzaken het inzicht dat een nadere bezinning nodig was op de plaats van nme binnen het gemeentelijk milieubeleid: milieuedukatie moet een onderdeel zijn van het gemeentelijk beleid.
In het miliebeleidsplan wordt daarop het hoofdstuk over milieuedukatie en voorlichting herschreven.
Enige tijd daarna wordt een werkgroep ingesteld met leden van binnen en buiten het gemeentelijk apparaat met ald taak een nota te schrijven met:
uitgangspuneten voor nme in de gemeente, een inventarisatie van nme in Velsen, knelpunten en voorgestelde oplossingen, werkwijze en een aanzet tot concretisering.
Inmiddels zijn er naast de 2 natuur-edukatie medewerkers op het museum 2 milieu-edukatie medwerkers op het burau milieuzaken met een jaarlijks budget van ƒ15000.

UITGANGSPUNTEN

Milieuedukatie moet onderdeel van het beleid zijn.
Milieuedukatie is een taak van alle ambtenaren of instellingen die met milieu te maken hebben. Ad hoc aktiviteietn voldoen slecht. Milieuedukatie moet een strukturele plaats hebben in beleidsvoorbereiding en uitvoering.
Veel ambtenaren pakken milieuproblemen erg technisch aan. De sociale acceptatie van maatregelen en het gedrag dat erbij hoort moeten meer aandacht krijgen.

Milieuedukatie mag geen verlengstuk zijn van het gemeentelijk beleid.
Binnen nme moet men zich kritisch kunnen blijven opstellen tov het gevoerde beleid.

Burgers moeten invloed kunne hebben op het milieubeleid.
Milieuedukatie moet een tweerichting verkeer bevorderen. Als de gemeente de hulp inroept van de burgers bij een aktief milieubeheer, dan moet er aan de andere kant ook geluisterd worden naar ideen vanuit de bevolking. En dat blijkt in de praktijk moeilijk.

Samenwerking en overleg met groepen/organisaties die opkomen voor het milieu.
Milieuorganisaties hebben vanouds een belangijke rol gespeeld bij het signaleren van milieuproblemen en het zoeken naar oplossingen. Overheden hebben in het verleden nogal eens afwachtend gereageerd op deze signalen.
Een construktieve houding van overheden maakt sneller inspelen op milieu-problemen mogelijk. Het gaat erom elkaar aan te vullen bij het bestrijden van de milieucrisis. Overheden beschikken over andere middelen dan de milieu-beweging, maar moeten wel altijd afwegingen maken en compromissen sluiten.
De milieubeweging moet kunnen blijven ageren.

De gemeente moet het goede voorbeeld geven, anders is ze ongeloofwaardig als

ze een beroep doet op de bevolking om milieubewust te handelen.
Zo zal een gemeente die oogluikend toestaat dat industrien vuil lozen, de grootst mogelijke moeite hebben om de bevolking er toe te bewegen klein chemisch afval apart in te leveren bij de gemeentereiniging.

Neem milieumaatregelen die milieuvriendelijk gedrag mogelijk maken.
Milieubewust gedrag is niet alléén een questie van mentaliteit. Het moet mensen zo makkelijk mogelijk worden gemaakt door de juiste voorwaarden te scheppen.

DOELSTELLINGEN

- Bevorderen dat mensen kennis en inzicht verwerven over natuur, het milieu en de invloed van het menselijk handelen daarop; de milieuproblematiek en de samenhang van milieuproblemen met de inrichting van de maatschappij.
- Mensen betrekken bij het zoeken naar oplossingen.
- Handelingsperspectieven bieden.

SAMENWERKING

In principe richt nme zich op de hele Velsense bevolking.
"Alle bewoners" vormen samen een te diverse groep. Er worden dus doelgroepen onderscheiden of kanalen die verschillende groepen bereiken:
onderwijs
sociaal kultureel werk
gemeentelijke afdelingen en diensten
natuur- en milieu organisaties
overig (bijv. volkstuinders)

Bij de opzet is er van uit gegaan dat niet alles tegelijk kan. Met het onderwijs is al heel lang een goede samenwerking door de medewerkers natuuredukatie van het museum. De ambtenaren vormen een verhaal apart. Hun vertrouwen te winnen was prioriteit. Daarna kwam het werken met natuur- en milieu-organisaties. Nu dat een beetje loopt wordt de samenwerking met het sociaal kultureel werk vorm gegeven.

ONDERWIJS

Deze doelgroep is bij iedereen bekend en ook in het verhaal van Jan Schouw besproken.
Hoewel er grote verschillen zijn tussen basis- en voortgezet onderwijs, hebben docenten in beide takken te maken met tijdgebrek. In beide takken is behoefte aan materiaal en begeleiding.

GEMEENTELIJKE INSTELLINGEN EN DIENSTEN
oa. afd Onderwijs en Welzijn, afd. Stadsontwikkeling, bureau Voorlichting, energiecoordinator afd Financien, Openbare werken, Groenvoorziening, Reinigingsdienst.

Als je begint aan zo'n nieuwe functie zit lang niet iedereen in de gemeente op je te wachten. Ambtenaren met wie je wilt gaan samenwerking reageren soms afwachtend of een beetje argwanend. Plannen maken, meedenken wordt niet onmiddelijk gewaardeerd. Onderbezetting en bezuinigingen spelen daarbij een belangrijke rol. Men wil niet nog meer werk toegeschoven krijgen. Bovendien wordt edukatie nog te vaak gezien als een luxe-artikel, een sluitpost op de lijst van werkzaamhden.
Sociale acceptatie van milieumaatregelen krijgt nog te weinig aandacht, men is voornamelijk technisch gericht bezig met het oplossen van milieu-problemen. Als milieu-edukatief medewerkster word je daarom nog wel eens als een bemoeial gezien, of als een onverbeteijk naïef persoon.

Daar komt nog bij dat je binnen een sterk hiërarchisch systeem werkt. Dat maakt dat soms - ondanks goede persoonlijke contacten - initiatieven maar moeizaam van de grond komen.
Het probleem licht echter niet altijd bij andere ambtenaren. Je moet als nieuweling voorzichtig beginnen en mensen niet overladen met alsmaar andere plannen. Werk vanuit ideeën die er al zijn, maak met anderen een plan en verdeel de taken en verantwoordelijkheden. Dat schept duidelijkheid.
Als bovendien blijkt dat vanuit het bestuur en vanuit de publieke opinie waardering bestaat voor datgene wat er tot stand komt, dan verloopt de samenwerking op den duur heel wat vlotter.

Onder de aanwezigen vraagt iemand hoe je anderen aktief betrokken en enthousiast krijgt. Arita antwoordt, dat positieve reakties van de pers en het publiek helpen. En goede resultaten boeken. Neem bijvoorbeeld een inzamelingsaktie klein chemisch afval. In Velsen heeft de reinigingsdienst daar heel veel voor gedaan. Als dat dan veel afval oplevert maken de mede werkers naar overige collega's en chefs een goed figuur.

NATUUR- EN MILIEU ORGANISATIES
oa. IVN, VMD, NJN, Greenpeace, ENFB, NIVON, werkgr Duinbehoud.

Milieuorganisaties zijn in staat grote delen van de bevolking te bereiken.
Ze hebben wel elk hun eigen specialismen en benaderingswijzen.
In Velsen stimuleert de nme-medewerkster de samenwerking. Voorbeelden daarvan zijn de jaarlijkse natuur- en milieudag, de zure regen-week en een aktiviteiten overzicht in de huis-aan-huis-bladen.
De groepen kunnen ondersteuning krijgen in de vorm van projektsubsidies en het gebruik van faciliteiten als (audiovisuele) documentatie.

Voor natuur- en milieu-organisatiesis het belangrijk te weten dat ze bij een vast contactpersoon terecht kunnen voor het uitwisselen van informatie.
Arita en collega Toot kunnen informatie geven over plannen die er aan gaan komen. Ook kunnen ze de contacten leggen tussen bijvoorbeeld een milieugroep en een wethouder.
Daarbij komt het 2-petten probleem om de hoek; welke pet heb je op, die van het milieu of die van de ambtenaar die voor een wethouder werkt .....

SOCIAAL KULTUREEL WERK
oa buurthuizen, wijkkommitees, Volksuniversiteit, WAO-projekt, Vrouwen-organisaties.

De organisaties zien vaak niet het verband tussen hun doelstelling en nme.
Tekort aan menskracht en geld verhindert ook dat een relatief onbekend thema aan bod komt.
De slechte ervaringen met de gemeente in het verleden vormen een drempel voor samenwerking. Toch hebben medewerkers van alle buurthuizen een bijeenkomst bezocht waarop natuur- en milieu-edukatiemogelijkheden in het buurthuis besproken werden. Er zijn veel ideeën uitgesproken en in het komende seizoen gaat er dan ook veel gebeuren op dat gebied. Eén kursus is al gegeven in een buurthuis; een kursus over groen in de woonomgeving. Die werd samen met iemand van de afdeling Groenvoorziening gegeven om op die manier direkt kontakt te leggen tussen bewoners en iemand van de gemeente die hun eventuele plannen moet beoordelen.
Niet alleen buurthuiswerkers staan sceptisch tegenover de gemeente, ook bewoners self moeten het allemaal nog zien.

Zo is er bijvoorbeeld een wijk in Velsen waar het zwerfvuil grote problemen oplevert. Daar wordt al jaren over geklaagd. Mensen komen met ideeën voor een oplossing, maar er gebeurt nauwelijks iets. Het probleem blijft bestaan. Onlangs hebben een aantal bewoners een bijeenkomst belegd en besloten is flatraden in te stellen waar mensen (anoniem) hun beklag kunnen doen of iemand kunnen aanklagen. De gemeente werd gevraagd medewerking te verlenen bij deze bieuwe poging het zwerfvuil te lijf te gaan. Buro milieuzaken heeft dit opgepakt en nu is het zaak mensen niet naar huis te suren met " u hoort nog van ons". Je moet laten zien dat samenwerking met de gemeente ook goed kan gaan. Waarschijnlijk gaat er een grote aktie komen van een aantal maanden waarbij reinigingsdienst, milieu-edukatie, politie, het wijkcentrum, de bewoners, plantsoenendienst en het woningbedrijf samenwerken.

EEN GREEP UIT DE THEMA'S EN AKTIVITEITEN

Groenvoorziening:
- overleg over een meer milieuvriendelijke vorm van onkruidbeheer
- boomplantdag
- een natuur- en milieudag met meer dan alleen stands
- een landschapsmanifestatie met aandacht voor een meer natuurlijke inrichting van plantsoenen en een edukatietuin.

Reiniging:
- scheiden van afval: kca, compost, papier(-garantieprijs), glas
- zwerfvuil: strand schoonmaken ism Noordzeeprojekt
- een stand op de gezinsbeurs

Buurthuizen en wijkkommitees:
- orientatiemiddag
- cursus groen in de woonomgeving
- faciliteiten in de zure regenweek
- inspraak of hoe kun je invloed hebben als er problemen zijn.

DISCUSSIE

In sommige gemeenten, bijvoorbeeld Zoetermeer is een overleggroep met alle ambtenaren die iets met milieu en/of milieu-edukatie te maken hebben.

In hoeverre maakt de gemeente edukatie door derden mogelijk, volgens het principe: burgers voeden burgers op.
De band met groepen is heel los. Subsidieaanvragen worden meestal wel gehonoreerd. Maar de gemeente heeft er meestal geen hoge pet van op.
Video's lenen van VMD is al een hele stap.

Breda kent ook de afstand tussen milieugroepen en gemeente.
Jan Schouw had bij zijn komst ook niet de indruk dat alle groeperingen op hem zaten te wachten.
Het conflict kwam in alle hevigheid naar buiten toen hij - nog in zijn proef-periode - samen met plaatselijke milieugroepen een forumavond organiseerde over de rol van de gemeente bij het stimuleren van alternatieve energie.
De gemeenteraad was bang dat het een happening tegen kernenergie zou worden en dreigde met ontslag.
Na die avond is het beeld dat de verschillende groeperingen van elkaar hebben wel veranderd. Nme blijkt inderdaad een brug te kunnen vormen.

LITERATUUR:

Gemeente Velsen, 1987, Als een lopend vuurtje. Ontwerp nota natuur- en milieu-educatie in de gemeente Velsen.

Jan Juffermans

EKOWERK; WAT LEVERT HET OP ?

BETAALD AKTIEVOERDER

In het voorbeeld van het ekowerk zijn aktie, edukatie en beleid zeer nauw met elkaar verweven.
Het projekt draaide van 1-3-83 tot 1-3-86 met subsidie van VROM en een bijdrage van de gemeente Boxtel. De spreker was als ekowerker gestationeerd op De Kleine Aarde (DKA). DKA nam ook een deel van de overheadkosten voor haar rekening. De ekowerker zat dus buiten het gemeentelijk apparaat. Zijn positie was die van betaald aktievoerder.

DENK OP WERELDSCHAAL, HANDEL LOKAAL

De visie achter dit projekt op plaatselijk niveau is samen te vatten in het uitgangspunt: "Think globally, act locally". Milieuproblemen hier en in de derde wereld hangen met elkaar samen. Bij voorbeeld: ons energie en grondstoffen verbruik; 1/3, het welvarende deel, van de wereldbevolking gebruikt + 85% van alle energie en grondstoffen, voor de overige 2/3 blijft slechts 15% over. Zowel teveel als te weinig veroorzaakt milieuproblemen. De handelingsperspectieven om iets aan die situatie te veranderen kunnen heel goed op plaatselijk niveau gezocht worden.

VERSTERKING VAN DE LOKALE EKONOMIE

Een verschil met het edukatieve werk van de gemiddelde schoolbioloog is, dat het hier niet ging om natuurbeleven en niet alleen om bewustwording. In het Boxtelse experiment is uitdrukkelijk gekozen voor konkrete projekten; een ondersteuning van de plaatselijke ekonomie. Want wat is overtuigender dan dan een goed functionerend voorbeeld? En is gewoon iets kunnen doen niet stimulerender dan steeds meer informatie over alle ellendige achtergronden?

Het ekowerk kan zich uitsterkken tot vele beleidsterreinen van een gemeente. In de praktijk blijken met name onderwerpen als landbouw, verkeer, energie, afval en werkgelegenheid aanknopingspunten te geven voor lokale initiatieven.

Voorbeelden van projekten uit het ekowerk:
- composteren op basisscholen; een groot (edukatief) succes,
- het Kringloopcentrum; draait nu zelfstandig met 10 banen van 20 uur,
- Boxtels Energie Plan-groep (kon haar werk niet afronden)
- biologische landbouw als afstudeerrichting op middelbaar agrarische scholen (in Boxtel en in Utrecht),
- de Boerenmarkt: direkt kontakt tussen ekologische producenten en konsumenten, eerst in Boxtel nu in Amsterdam,
- Hergebruikmarkten,
- boekje "Beter voor Boxtel" met voorstellen voor de gemeenteraad,
- gesprekken, adviezen en aktie over: wroetvarkens en andere bedrijven, edukatieprojekt Honger Hoeft Niet, (niet) spuiten in openbaar groen.

HOE ZET JE DE AMBTELIJKE MOLEN IN WERKING ?

Omdat de ekowerker geen vaste kontaktpersoon bij de gemeente had, moest van geval tot geval voor een andere aanpak gekozen worden. In het algemeen is de plaats van de ekowerker (nog) niet anders dan die van een gewone insprekende burger, inclusief de frustraties door de langzame ambtelijke molen en het feit dat er wel eens helmaal geen reactie of antwoord komt. Toen bijvoorbeeld voor de Boerenmarkt werd aangeklopt bij Algemene Zaken was de eerste reaktie van de gemeente: "Moeten wij de eerste zijn? Zoveel werk erbij." In het algemeen is de situatie dus zeker voor verbetering vatbaar.

OP SCHOLEN, AFWISSELING VOOR HET VERBALE ONDERWIJS

Wat het onderwijs betreft, blijkt er zowel op de basis- als op de middelbare scholen slechts zeer beperkte ruimte en aandacht mogelijk te zijn voor milieuvraagstukken. Een praktisch projekt echter als het composteren op school bleek bij de basisscholen in goede aarde te vallen. Ook de schooltuin die daar op volgde blijkt goed in te passen in de bestaande leerprogramma's. Ik heb de indruk, dat ook de leerkrachten zelf dergelijke projekten als een welkome afwisseling ervaren op het grotendeels verbale onderwijs. Bij de middelbare scholen kwamen de schaarse reacties op voorstellen (bijvoorbeeld over het opzetten van een afvalprojekt en het gebruik van kringlooppapier) neer op 'geen tijd'. Twee leerkrachten van een der middelbare scholen namen wel onlangs deel aan de studiedag 'milieu en ontwikkeling'. Er is toen afgesproken eens samen te praten over een vervolg op school. Wellicht is een heel persoonlijke benadering van leerkrachten nodig.

GANGBARE EN ALTERNATIEVE BEDRIJVEN

De pogingen om, met name op het gebeid van energiebesparing, met bedrijven kontakt te krijgen via het KNOV zijn vooralsnog op niets uitgelopen. Met de groep Boxtels Energie Plan is wel een plan ontwikkeld om na de realisering van een inventarisatienota een selektie van bedrijven individueel te gaan benaderen, bijv. over de toepassingsmogelijkheden van warmte-kracht-koppeling door enkele bedrijven gezamelijk. Naar aanleiding van de Boerenmarkt is een avond gepraat met leden van het KNOV, maar toen waren er vooral middenstanders.
Het Kringloopcentrum Boxtel werkt aan een langzame opbouw van gescheiden 'afval'-inzameling bij bedrijven, na een geslaagde proefperiode met oa DKA en het Boxtelse ziekenhuis.
Nieuwe starters van memo-bedrijven kunnen voor een deel direkt worden geholpen en voor meer specifieke zaken verwezen naar adviseurs. Hierbij kan zowel geprofiteerd worden van de Brabantse als de landelijke kleinschaligheidsbeweging.

PARTIKULIEREN

Aktiviteiten als de Boerenmarkt zijn zowel op bedrijven (boeren en tuinders) als op partikulieren gericht. Bij aktiviteiten richting gemeente is ook vaak sprake van een indirekte aktie richting bewoners. De gemeente heeft een belangrijke voorbeeldfunctie te vervullen in zaken als energiebesparing, het niet meer spuiten met chemische middelen en het gebruik van kringlooppapier.

Aktiviteiten direkt voor de bewoners zijn met name de informatie en de berichtgeving via de pers, waarin diverse mogelijkheden worden aangeboden; bijvoorbeeld een tentoonstelling te bezoeken, een informatie-avond, een cursus of studiedag deel te nemen, een publikatie te bestellen of op een andere manier te reageren. Incidenteel worden ook prive adviezen gegeven over bijvoorbeeld een voorzetkas, energiebesparing en compostering. De adviezen die een onderdeel zijn van het dagelijks werk van de kursusgroep en de receptie op DKA. Dit werk zou uitgebreid kunnen worden door het duidelijker aan te bieden of door de instelling van een spreekuur. Interessant is in dit verband de aanstelling van een ekowerker in Duitsland (zie DKA 52, p.15) speciaal voor milieuvriendelijke huishoudelijke voorlichting. In overleg met de Sociale Dienst zouden ook energiebesparingsadviezen aangeboden kunnen worden, zoals hier en daar in Nederland gebeurt.

FINANCIELE BATEN

Eko-werk is een lokaal projekt. VROM wilde daarom de bijdrage verminderen. Daarop reageerde de gemeente met de vraag " wat levert het financieel op?".
Direkte financiele baten komen uit lezingen op verzoek en uit adviezen aan bedrijven en instellingen.
De meeste financiele baten zijn indirekt:
- werkgelegenheid op op het kringlooncentrum,
- de versterking van de financiele positie van een aantal bedrijven oa door de boerenmarkt,
- besparing op afvalverwerking door composteren, kringlooncentrum, hergebruikmarkt,
- energiebesparing bij groot- en kleinverbruikers,
- gebruik van kringlooppapier blijkt goedkoper,
- plantsoenbeheer zonder gif is op langere termijn goedkoper.

(De meeste milieubaten en bijdragen aan de leefbaarheid zijn zoals bekend niet eenvoudig in geld weer te geven.)

Deze financiele baten zijn door de eko-werker op verzoek van de gemeente weergegeven in een notitie. Daarop is door de gemeente na 18 maanden nog steeds niet gereageerd .....

KONKLUSIES

Konkrete projekten als kringlooncentra hebben grote edukatieve waarde.
Op een aantal punten is goed samengwerkt met de gemeente: composteren op school, energiebesparing, maar over het algemeen laat de samenwerking te wensen over.
De totale kosten van een eko-werker zijn gering, + 40.000 per jaar indien stationering bij een organisatie mogelijk is die het projekt steunt. Daardoor is een ekowerker ook betaalbaar voor een kleine gemeente.

EKOLOGISCH BELEID

De verschillende 'losse' pogingen om tot veranderingen op lokaal niveau te komen zullen uiteindelijk moeten leiden tot een geïntegreerd ekologisch beleid. Een aantal zaken zullen nationaal en ook internationaal geregelementeerd moeten worden. Maar er liggen vele mogelijkheden voor een lokaal ekologisch beleid. Zeer inspirend is in dit verband het verhaal (beschikbaar op video) van eko-stad Davis in Californie USA. Daar is sprake van een geintegreerd beleid; op vele terreinen is al ruim tien jaar een andere koers ingeslagen. De resultaten zijn opmerkelijk, zeker voor Amerikaanse begrippen. Bijvoorbeeld een daling van het energiegebruik van 50% in tien jaar. En vele kilometers fietspaden door de hele gemeente van zo'n 40.000 inwoners, die ook volop gebruikt worden. Geen supermarkten, maar kleine winkels. Volop volkstuinen. Afval wordt gescheiden opgehaald. Enzovoort. Het milieubewuste beleid blijkt ook het algemene leefklimaat zeer ten goede te komen, wat zich oa uit in een veel lagere 'tv-consumptie'. Mens- en milieu-vriendelijk blijken zeer goed samen te gaan!

PUBLIKATIES

- Beter voor Boxtel; handreiking verkiezingsprogramma's 1986 - 1990. Uitgave De Kleine Aarde Eko-werk, 1985. f 1,75.
- Boerenmarkt Boxtel. Verslag van een onderzoek naar de ervaringen met vijf markten in het najaar van 1985. Door Hugo Swinnen en Gui van Hooijdonk. Den Bosch, januari 1986. Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw. f 10,- (inklusief verzendkosten) Besteladres: Havensingel 8, 5211 CX 's-Hertogenbosch, 073-137295.
- Natuur je Buur; ideeënboek voor een groene woonomgeving. Uitgave De Hortink en Werkgroep 2000. f 10,-. Verkrijgbaar in de boekhandel.
- Natuur binnen Boxtel. Twee fiets- of wandeltochten langs bijzondere bomen, planten en andere 'groene plekjes' binnen de bebouwde kom. Route 1: Centrum en Selissen. Route 2: Centrum en Oost. Beide zijn gratis verkrijgbaar in de Openbare Bibliotheek te Boxtel.
- Notitie Perspektief van het Eko-werk. Visiestuk over de projektmatige aanpak in het eko-werk, waarbij tegelijk aan edukatieve doelen èn aan handelingsperspektieven wordt gewerkt. Uitgave De Kleine Aarde Eko-werk, mei 1985. f 1,-.
- Notitie Eko-werk, wat levert het op en Plaats van het eko-werk in het gemeentelijk beleid. Uitgave De Kleine Aarde Eko-werk, december 1985. f 1,-.
- Jaarverslagen:
  Ekowerk Boxtel, verslag 1-3-83 - 1-3-84 f2
  " " " 1-3-84 - 1-3-85 f3
  " " " 1-3-85 - 1-3-86 f2
  (alle prijzen zijn exclusief porto-kosten.)

Georg Kreuzberg

BETER EEN PAAR AKTIEVE BURGERS EN INVLOED OP HET BELEID

WIE MAAKT DE PUINHOOP EN WIE RUIMT ER OP ?

"Als de burgerij er een puinhoop van maakt, moet jij dat als gemeente straks opruimen". Zo luidt de aanhef in de uitnodiging voor deze studiedag die u heeft ontvangen.
Daarachter schuillt voor mijn gevoel een behartenswaardige en gedeeltelijk ook ware opvatting van milieu-edukatie (me). Er valt echter meer te vertellen over noodzaak voor en taakstelling van me. Daarom zou ik aan die inleidende zin willen toevoegen ; "En andersom."
Aan het eind van mijn verhaal hoop ik u duidelijk gemaakt te hebben waarom er voor mijn gevoel meer komt kijken wanneer wij het hebben over gemeentelijke me.

EDUKATIE OVER PROBLEMEN

Met me kun je vele kanten op, beter gezegd: je kunt het voor verschillende doeleinden gebruiken. Zonder een definitie te willen geven zie ik in de Nederlandse milieuwereld twee doeleinden waarvoor me wordt gebruikt:
- om kennis en inzicht te bevorderen tav de waarde van natuur en milieu
- om burgers bewust te maken van een steeds nijpender wordend milieuprobleem, waaraan iets gedaan kan en moet worden.

Over het eerste wil ik kort zijn. Besef, gevoel helpen ontwikkelen voor de waarde van natuur en milieu is belangrijk.
Duidelijk maken hoe slecht het gaat met het milieu is echter zekereven belangrijk.
Juist daarin, in het feit dat we praten over milieuproblemen, ligt voor een groot deel het bestaansrecht van me.

WAT IS HET PROBLEEM ?

Ons milieuprobleem is in feite, en nu ga ik even naar het groter geheel, een sociaal- economisch probleem. Concreter: het is een gevolg van het gevooerde sociaal-economische beleid.
Een goed functionerend milieu doet ontzaglijk veel voor ons. Het levert grondstoffen en brandstoffen, stelt water, lucht, bodem en zonlicht ter beschikking en herstelt ook nog eens tot op zekere hoogte verstoringen in zijn eigen evenwicht.
Behoud van dit milieu is daarom voorwaarde voor alle menselijke aktiviteiten en economische bedrijvigheid. Dit milieu blijkt schaars te worden, en het wordt ernstig aangetast. Lange tijd werd het gezien, zelfs uitsluitend gezien als leverancier van grond-, brandstoffen en van milieufuncties. De exploitatie hiervan leek onbeperkt. Het milieu werd gebruikt voor het vervaardigen van produkten en voor reproductie- en recreatiedoeleinden.
Steiging van de veelheid en hoeveelheid produkten kon en kan vooral gebeuren door versneld 'opmaken' van het milieu.
Het milieu bleek uitputbaar; de winning van grond- en brandstoffen werd moeilijker door optredende schaarste. Het natuurlijk herstelvermogen werd aangetast door toenemende afvalproduktie, vervuiling en roofbouw.

De gevolgen zijn dagelijks waar te nemen. We moeten ons in toenemende mate (financiele) inspanningen getroosten om toevoer van energie, grondstoffen en milieufuncties te waarborgen ten behoeve van onze produktie en konsumptie. Steeds vaker moeten we ondersteunend ingrijpen ten bate van het herstel van ons milieu: afvalwater en drinkwater reinigen, rookgassen reinigen, vuile bodem opruimen.
Twee met elkaar verbonden ontwikkelingen tekenen zich af: Milieubehoud wordt toenemend een financieel-economische kostenfactor (denk aan rookgasreiniging, waterzuivering, enz.), terwijl het opmaken van het milieu door gaat.
Tegelijkertij worden nieuwe technologien en voorstellen voor nieuw beleid ontwikkeld die gericht zijn op grondstoffen- en energiebesparing, en dus op milieubehoud.

KEUZES VOOR IEDEREEN

De grote vraag voor de toekomst is in hoeverre de technische innovatie en een gericht beleid het kunnen winnen van de toe nemende milieuschaarste. Dit zal in grote mate afhangen van de eisen die wij gaan stellen aan sociaal-economische ontwikkelingen.
Telkens weer zullen wij keuzes moeten maken, en met wij bedoel ik: beleidsinstanties, het bedrijfsleven en de consument.
Om er een aantal te noemen:
- blijven we ongeregelementeerd produkten maken, of maken we materiaal- en milieu-intensieve produkten duurder en milieuvriendelijke en arbeidsintensieve produkten goedkoper?
- stimuleren we de auto of stimuleren we het opnbaar vervoer?
- willen we zo goedkoop mogelijke woningen of gaan we echt energiezuinig bouwen?
- kiezen we voor grote, nieuwe (kern-)centrales of voor energiebesparing, warmte-krachtkoppeling en duurzame energiebronnen?
- blijven we afval storten of geven we de voorkeur aan preventie en hergebruik ?
- gaan we door met dereguleren of zorgen we voor strengere milieuvoorschriften?

WAT KUN JE DAAR NU AAN DOEN ?

Laten we na deze excursie terugkeren naar het gemeentelijk niveau. Een deel van u zie ik denken: alles goed en wel, maar wat kun je daar nou aan doen op gemeentelijk niveau, en wie moet dat dan doen? De knelpunten zij bekend: te veel werk voor te weinig werkers, contacten met bestuurders verlopen moeizaam; gewone burgers met veel initiatief zijn nodig!

Ik heb een videoband meegenomen die daar op ingaat. Het gaat nogal uitgesproken over het energiebeleid, maar waar het mij om te doen is, is de strekking van het verhaal, en daarom vind ik hem toch wel geschikt.

WARMTE EN STROOM; WAT WIL MEN NOG MEER

De video geeft een beeld van datgene wat op lokaal niveau gedaan kan worden. Tegelijkertijd laat het zien wat het Projekt Lokaal Energiebeleid van het Centrum voor Energiebesparing en Schone Technologie, waaraan de spreker verbonden is als ondersteuningswerker, voorstelt.
De video geeft een indruk van de problemen die spelen bij initiatieven gericht op lokaal beleid.

MOGELIJKHEDEN GENOEG

Laat ik het nog kort op een rijtje zetten. Een gemeente kan, al is het vaak op bescheiden schaal veel doen:
- zij kan energieplannen maken en uitvoeren met als uitgangspunt energiebesparing, waarmte-krachtkoppeling en duurzame energiebronnen (nutsbedrijven, economische zaken)
- zij kan maatregelen treffen waardoor geen sociale woningen meer worden gebouwd die meer dan 800 - 1000 m^3 aardgas verstoken (volkshuisvesting)
- zij kan energieparagrafen opnemen in bestemmingsplannen (ruimtelijke ordening)
- zij kan langzaam en openbaar vervoer stimuleren (ruimyelijke ordening, stadsontwikkeling)
- zij kan gebouwen in eigen beheer energiezuinig maken (zwembaden, scholen, sporthallen, stadhuis)
- zij kan hergebruik en scheiding aan de bron bevorderen (gemeente reiniging)

Het projekt Lokaal Energiebeleid is erop gericht dat gemeenten deze mogelijkheden ook benutten. Soms doen wij dat rechtstreeks: in samenwerking met wethouders, raadsleden of ambtenaren plannen maken en beleid formuleren. Soms ondersteunen wij plaatselijke groepen in hun pogingen om het gemeentelijk beleid op de genoemde terreinen van de grond te krijgen.
Vaak is het een kombinatie van beiden. Aktieve vrijwilligers en 'beroepsmatig' betrokkenen proberen gezamenlijk de gemeente op het goede spoor te zetten. Zij blijken elkaar namelijk nodig te hebben; omdat zij - ieder voor zich, maar ook samen - een milieubewuste minderheid vormen binnen het geheel dat gemeente heet. Zij zijn dan ook vaak blij met elkaar: de ambtenaar of het raadslid mist vaak de steun van collega's en is blij met de support van buitenaf, de milieugroep is blij dat zij een ingang gevonden heeft bij het gemeentelijk apparaat.

HOE KRIJGEN WE DE GEMEENTE ZOVER

Als u het mij vraagt (en dat is uiteindelijk een van de belangrijkste doelstellingen, als nme een relatie met het beleid heeft) dan zeg ik:
1. zoek bondgenoten binnen en buiten het gemeentelijk apparaat die er hun tijd, energie en enthousiasme tegen aan willen gooien, en zet ze bij elkaar.
2. voorkom onnodig werk door te kijken naar elkaars gerealiseerde projekten of geschreven nota's en maak gebruik van externe deskundigheid.
3. formuleer goed onderbouwde voorstelle voor één of meer gemeentelijke beleidsterreinen, maak ze bespreekbaar en volg de besluitvorming

Een milieu-edukatie-medewerker kan milieubewuste ambtenaren steunen en stimuleren en een ingang vormen voor miliegroepen.

CEB STFUNT

De taak van ons ondersteuningswerk is het om te helpen bij het zo goed mogelijk technisch onderbouwen van zulke voorstellen. Daarnaast geven wij onze ideeën over de strategie die per gemeente, of per aktiviteit ons inziens de meeste kans van slagen heeft.
In de praktijk komt het er meestal op neer dat de lokale groep het speurwerk verricht naar het gemeentelijk beleid in het verleden en naar gemeentelijke beleidsvoorstellen voor de komende tijd. Dit leggen we naast datgene wat de gemeente zou kunnen

doen bij een werkelijk voortvarens beleid. Het resultaat is meestal een door ons geschreven notitie die door de plaatselijke groep aangeboden wordt aan de raad of een wethouder.
Rondom dergelijke pogingen tot beïnvloeding van het gemeentelijk beleid worden eveneens door ons ondersteund begeleidende aktiviteiten die door plaatselijke betrokkenen georganiseerd worden zoals forumdiscussies, workshops, conferenties of excursies naar elders gerealiseerde voorbeeldprojekten.
Dit alles is nóg geen garantie op succes, en die is ook nooit te geven. Je kan niet meer doen dan goed beslagen ten ijs komen. Te veel hangt af van toevallige factoren: de financiele situatie van de gemeente, de samenstelling van de raad, de plooibaarheid van bestuurders en ambtenaren,maar ook van de kwaaliteit van de groep en van het ondersteuningswerk.
Elk, nog zo goed onderbouwd initiatief, kan falen. De kwaliteitsverhogende bijdrage van milieu-edukatie of ondersteuningswerk in dezeis beperkt.

MILIEU-EDUKATIE STAART ZICH BLIND OP DE BEVOLKING ?

Dit brengt mij op de vraag wat uberhaupt de plaats en functie van milie-edukatie kan zijn binnen dit geheel.
Ik vertelde in het begin al dat het milieuprobleem zijn oorzaak vindt in de sociaal-economische ontwikkelingen. Het ligt voor de hand dat we daar dan ook de oplossingen moeten zoeken. Probleemoplossend beleid - ten aanzien van het milieu moet voor het belangrijkste deel op nationaal en internationaal ontwikkeld worden. Ik liet daarna zien, dat de gemeente, al is het op veel beperktere schaal, eveneens het nodige kan doen.
En hoe zit het dan met het probleemoplossend vermogen van de milieuedukatie? Voor mijn gevoel heeft zij zich om te beginnen, tot nu toe veel te weinig bezig gehouden met beleidsgerichte aktiviteiten. Zij heeft haar taak vooral opgevat als bewustmaking van de burger. Het gros van de aktiviteiten is daar dan ook op gericht: tentoonstellingen, lespaketten, video's, voorlichting.
Ik wil hier nadrukkelijk zeggen dat ik dit heel belangrijke aktiviteiten vind. Maar tegelijkertijf constateer ik dat milieuedukatoren onderling vooral praten over hoe zij hun werk effectiever kunnen maken. Meer mensen bereiken, andere doelgroepen, betere methodes ontwikkelen. Bijna altijd gaan daarbij de gedachten - bewust of onbewust- uit naar de bevolking. Milieuedukatoren zitten daarbij met hetzelfde probleem als elke 'zender' om een term uit de communicatie-leer te gebruiken. De ontvanger wil maar niet doen wat jij hem aanreikt .
Misschien staart men zich wel blind op de bevolking, of groepen daaruit, of de individuele burger. En misschien zijn zij wel lang niet altijd de geschikte doelgroep als je serieus wil werken aan de oplossing van milieuproblemen.
De consument moet namelijk al zo veel. Hij of zij moet het goede merk waspeeder kopen, lid worden van een uitvaarvereniging, veilig vrijen, op de goede partij stemmen; modieus gekleed zijn, niet te vet eten , en en en, en hij moet milieubewust worden. Kortom hij heeft al heel wat mee te torsen. Daar komt nog bij dat diezelfde consument eigenlijk heel weinig kan. Voor zich zelf kan hij milieubewust leven, en proberen om ook voor anderen de nodige voorwaarden daarvoor te scheppen. Maar hij kan geen wetten, verordeningen of vergunningen uitvaardigen, geen glasbakken plaatsen of klein chemisch afval huis aan huis laten ophalen. Voor een windmolen of warmtekracht installatie kan hij ook niet zorgen. tenzij hij over heel wat geld beschikt.

Provincies, gemeenten, energiebedrijven of woningbouwverenigingen kunnen daarentegen heel wat meer doen: zij hebben de benodigde bevoegdheden en middelen.
Misschien moet milieu-edukatie zich nadrukkelijker ook op deze doelgroep richten. Ook dan blijft zij een beperkt middel voor het oplossen van milieuproblemne, maar zij is tenslotte wel een van de instrumenten waarover wij beschikken.

MILIEU-EDUKATIE; WISSELGELD VOOR HET ONTBREKEN VAN GOED BELEID ?

Geld en bestuurlijke aandacht voor milieuedukatie is belangrijk. Maar pas op: financiele steun voor milieuedukatie kan de aandacht afleiden van de noodzaak om tot gericht economisch en milieubesparend beleid te komen. Vaak is milieuedukatie helaas het politieke wisselgeld voor ontbrekend aktief milieubeleid.

Daarom wil ik nu afsluiten met een aantal aanbevelingen:
- laten we in onze edukatieve programma's en aktiviteiten ook nadruk leggen op de noodzaak van sociaal-economische en milieubesparende beleidsmaatregelen. Zij maken pas d idelijk hoe serieus de gemeente het meent met haar milieu.
- laten we onze doelgroepen en doelstelling verbreden. Laten we het ook eens een trapje hoger zoeken, daar waar het beleid gemaakt wordt en beslissingen genomen.
- laten we zorgen voor een wat ik zou willen noemen twee-sporenbeleid: voorlichting en milieuedukatie ondersteunen door gerichte en goed onderbouwde beleidsvoorstellen, en tegelijkertijd het noodzakelijke draagvlak scheppen bij de bevolking voor een milieuvriendelijk vergaand beleid.
- laten we dus collega-ambtenaren en -politici lastig vallen met ideeen voor mogelijk beleid en projekten op hún terrein en te samenwerking zoeken.

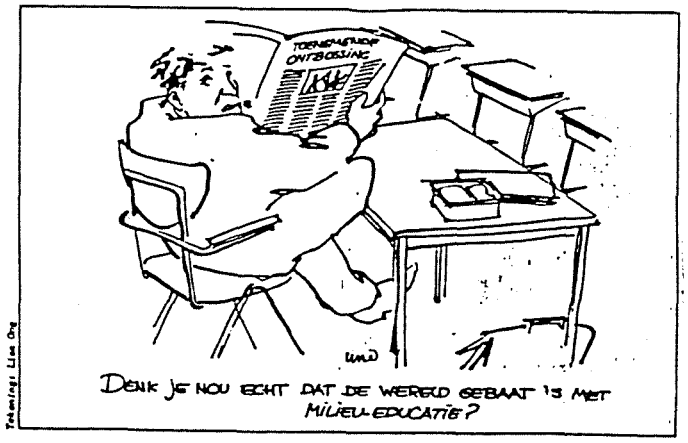
Mocht u daarvoor, misschien wel door mijn verhaaltje, een aantal ideeen hebben gekregen, dan willen wij als Centrum daar graag verder met u over praten.

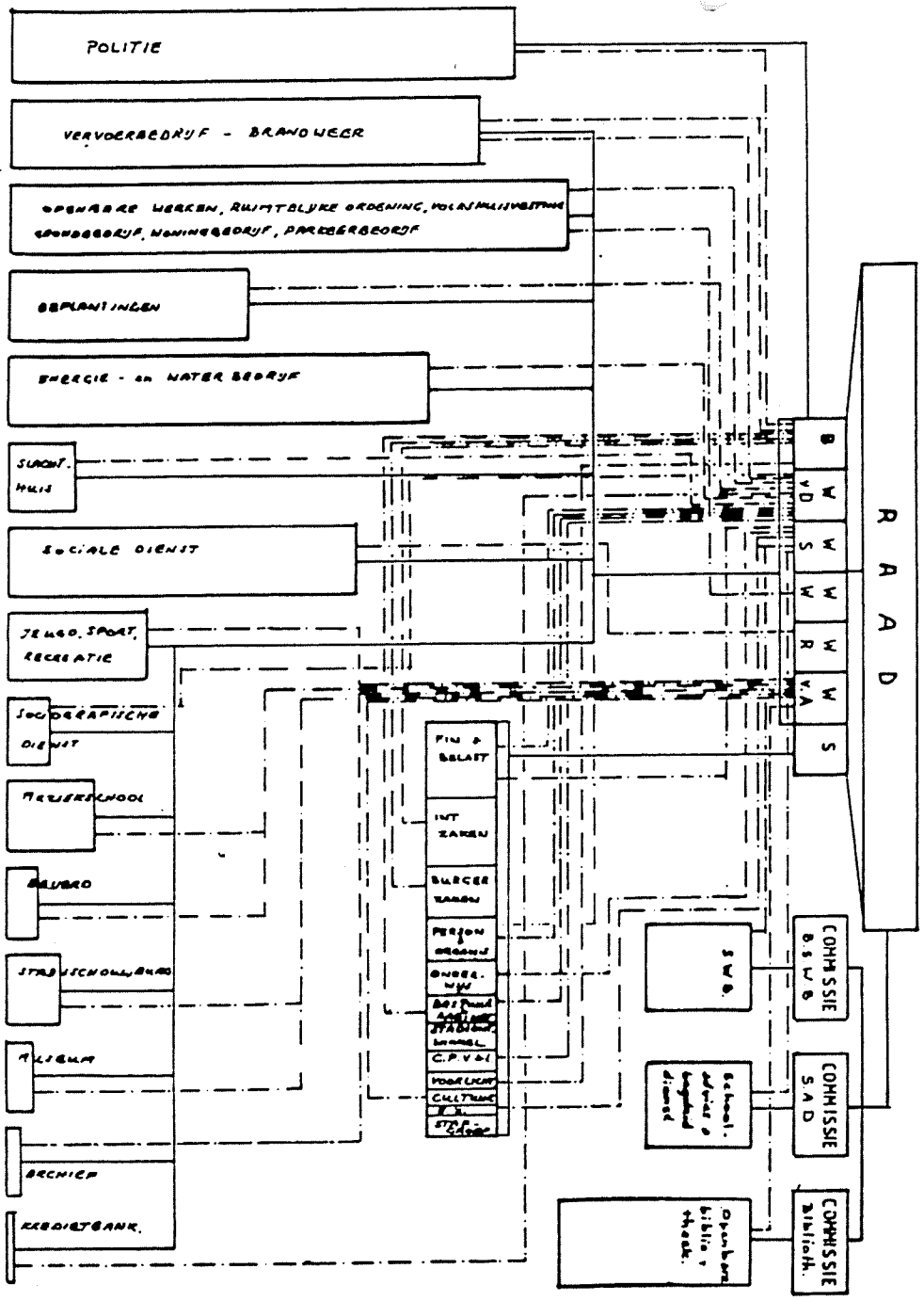
DISCUSSIE

Je moet vooral niet alles zelf willen doen, maar zorgen dat anderen het doen.
In Breda is trouwens op energiegebied al heel veel gedaan. Daar hoeft me niet meer zo achterheen te zitten.
Georg betwijfelt of het energiebeleid in Breda niet voor verbetering vatbaar is. Er bestaat een checklist om de contole van het gemeentelijk beleid te vereenvoudigen (wordt bijgevoegd in dit verslag). Je moet de aandacht ook niet laten verslappen.

Het VNG zou op het gebied van nme meer moeten coordineren en stimuleren. Wat betreft het energiebeleid gebeurt dat al enigzins.
Milieu is zo'n breed terrein, vaak heeft niemand het overzicht.

Het CEB heeft veel informatie over energie en energiebeleid en is altijd bereid om advies te geven.
Georg vraagt zich af waarom velen niet weten waar ze de informatie kunnen krijgen en waarom het CEB zelden benaderd wordt dooe nme-medewerkers.
Iemand merkt op dat energievoorlichting onder een andere afdeling valt. Dat betekent hopelijk niet dat zo'n centraal dus buiten het gezichtsveld van nme valt.

Figuur 1

Jan Groot

VOORWAARDEN VOOR EEN GEMEENTELIJK MILIEU-EDUKATIEF BELEID OF, HOE KOM JE ZOVER ?

INLEIDING

Het verhaal dat ik u ga vertellen gaat over de manier waarop wij in Breda willen omgaan met de milieu-edukatie, over de organisatie waarbinnen de milieu-edukatie is ingebed, en over de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan, wil men op dit terrein iets van de grond krijgen. Het is een verhaal uit de praktijk.

DE ORGANISATIE

Sinds enkele jaren is Breda bezig met de reorganisatie van het gemeentelijke apparaat. De reden hiertoe over te gaan was niet zozeer om daarmee bezuinigingen te bewerkstelligen (de operatie moest nl budgettair neutraal zijn), maar was ingegeven door zorgen over de beheersbaarheid van de organisatie. In de loop van de jaren was er organisatorisch gezien een soort wildgroei ontstaan in diensten, afdelingen enz. (zie figuur 1). Daardoor was de slagvaardigheid van het bestuurlijk handelen in de knel gekomen.
Eind 1982 besloten burgemeester en wethouders de ambtelijke organisatie in hoofdlijnen af te stemmen op de vier beleidsprioriteiten, zoals die in politiek opzicht al langer werden onderscheiden: wonen, werken, welzijn en milieu. Er zouden 4 diensten moeten komen, per beleidsterrein één. Daarnaast zouden er andere, bestaande diensten blijven (bijv. energie en waterbedrijf, slachthuis, sociale dienst). (zie figuur 2.)
De sekretarie zou worden afgeslankt en niet langer toetsend moeten opereren, maar voorwaardenscheppend, konditionerend.
De beleidsadvisering zou per beleidsitem door de daarvoor bestemde dienst worden over genomen (dus rechtstreeks advisering door de diensten aan het college).
Deze configuratie is inmiddels gedeeltelijk gerealiseerd en voor het overige nog in de invoeringsfase.
Als eerste dienst in de nieuwe opzet is de milieudienst van de grond gekomen. Na een zeer korte onderzoeksperiode is de Milieudienst in juli 1983 feitelijk van start gegaan.
Een aantal deel-organisaties binnen de dienst is sindsdien gestart.

De Milieudienst (MD) is in feite een fusie van een aantal onderdelen, dat verspreid in de gemeente met milieuzaken bezig was:

- de afdeling reiniging (heet nu sektor Afvalstoffen) maakte voorheen met de brandweer deel uit van het vervoerbedrijf (de brandweer is nu zelfstandig).
- de dienst beplantingen is als zelfstandige dienst opgeheven en heet nu sektor Natuur en Landschap.
- het buro milieuzaken bij Openbare Werken (technisch) en het buro milieuzaken op de sekretarie (juridisch/administratief) zijn samengevoegd tot de nieuwe sektor Milieuhygiene.

Voor de nieuwe organisatievorm zie figuur 3.

MILIEU-EDUKATIE IN DE NIEUWE ORGANISATIE

Door de samenvoeging van alle gemeentelijke onderdelen die zich met milieuzaken bezig houden is er een organisatie ontstaan die de mogelijkheden in zich draagt om tot een goede interne afstemming te komen op zowel het beleidsvoorbereidende als het uitvoerende vlak. Deze integratie blijkt nu al een gouden greep te zijn geweest.
Door deze vorm onstond voor de uitvoering van milieutaken een veel groter draagvlak dan voorheen voor mogelijk werd gehouden. Door dit vergrote draagvlak kon de milieuedukatie uiteindelijk gestalte krijgen. Al bij de opzet van de MD stond voor de betrokkenen vast, dat voor het voeren van een milieubeleid een aktief edukatief beleid moest worden gevoerd.
Omdat de functie milieu-edukatie niet alleen extern gericht zou moeten zijn, maar ook als een soort "geweten" voor de MD zou moeten functioneren, werd gekozen voor de organisatorische plaats als staffunktie.
Voor de reorganisatie was milieu-edukatie sterk versnipperd; het vervoerbedrijf deed er iets aan, en had daarvoor een beperkt budget. Hetzelfde kon gezegd worden van de buro's milieuzaken. De dienst beplantingen beheerde een kinderboerderij en had een medewerker in dienst voor natuuredukatie.
Bij de oprichting van de MD kwam voor het eerst de gedachte naar voren voor de stichting van een Milieu Edukatief Centrum (MEC). Deze gedachte is later uitgewerkt in een zgn "contourennota MEC", waarin werd aangegeven hoe een MEC gestalte zou kunnen krijgen.

Belangrijke randvoorwaarden daarbij waren:

- herschikking van bestaande middelen voor milieuedukatie,
- het bestaan en behoud van de kinderboerderij,
- samenwerken met het partikulier initiatief.

Door de grote betrokkenheid van een ieder kon tot herschikking van middelen worden overgegaan. Zodoende kon een formatieplaats; hoofd MEC worden gerealiseerd en kon een aktiviteitenbudget worden afgezonderd (ƒ45000 voor eigen aktiviteiten en subsidies voor partikulier initiatief).
De financiele middelen voor de bouw van een MEC, vlak naast de kinderboerderij, werden in eerste instantie door honorering van een claim veilig gesteld, doch moesten daarna voor de poorten van de hel worden weggesleept toen een extra bezuinigingsoperatie de bouw alsnog in gevaar dreigde te brengen.
Dat alles niet zo vanzelfsprekend was in bestuurlijk opzicht, bleek bij de discussie over de contourennota: in plaats van herschikken zou je immers ook kunnen afzien van een 'nieuwe' aktiviteit, en als zodanig een bezuiniging doorvoeren! Enkele jaren eerder was de kinderboerederij al met sluiting bedreigd. Uieindelijk hebben het inzicht dat milieuedukatie een wezenlijk onderdeel van milieubeleid is, èn de overtuigingskracht van de betrokken wethouder, in positieve zin de doorslag gegeven.
Deze goede afloop is mede te danken aan een aantal toevalligheden: een aantal goede mensen die op het goede moment op de juiste plek zitten om te reageren, zoals een prima wethouder.
Veel heeft dus afgehangen van de inzet en betrokkenheid van beslissingsbevoegde personen. Toch zijn nog niet alle wolken overgedreven: op de kinderboerderij rust nog een bezuinigingstaakstelling van ƒ15.000.
Via en mbv het MEC hopen we die taak in te vullen.

GEEN WOORDEN MAAR DADEN

Het voornemen om binnen de Milieudienst van onze gemeente een afdeling milieuedukatie op te nemen is een eerste stap. Daarmee is daadwerkelijk echter nog niets gedaan aan milieuedukatie. Het eigenlijke werk staat nu te gebeuren. We hebben een aantal uitgangspunten geformuleerd van waaruit de milieu-edukatie start in Breda.

Op de eerste plaats denken we dat de voornaamste taak van de gemeente is: het scheppen van randvoorwaarden, waarbinne de milieuedukatie zich kan ontwikkelen.

Hiertoe behoort behoort het realiseren van een bepaalde personele bezetting en het aanwijzen van lokaties voor edukatieve aktiviteiten.
Op dit moment zijn dat de kinderboererij, de kruidentuin en een kantoorruimte. Binnenkort (9 mei as) zal op het terrein van de kinderboerderij een Milieu-Edukatief Centrum worden geopend. Lokaties die in de verdere toekomst functioneel kunnen worden zij de wijdere omgeving van de kinderboerderij, een te ontwikkelen stadsboerderij en schooltuinen, die gerealiseerd kunnen worden door openbaar groen beschikbaar te stellen voor het basisonderwijs.

Ten tweede zal de gemeente eerder koördinerend en/of stimulerend moeten werken, dan alles zelf te willen uitvoeren. Dat neemt niet weg, dat we ook op het uitvoerende vlak de vertaasllag zullen moeten kunnen maken van milieubeleid naar praktijk.
Daarom wordt wat vorm en inhoud van de edukatie betreft, gemikt op een breed samenwerkingsverband. Op de eerste plaats een samenwerking met de vele groeperingen binnen Breda die zich op een of andere manier met natuur en milieu bezig houden. Op de tweede plaats om ook binnen onze eigen dienst de speerpunten in het milieubeleid te presenteren met gerichte informatieve en edukatieve aktiviteiten voor de bevolking en voor de milieudienst zelf. (Die speerpunten zijn: het gemeentelijk afvalstoffenplan en energiebesparing.)
Het te bouwen centrum zal dan ook een ontmoetingspunt moeten worden tussen partikuliere natuur- en milieuzorg en gemeentelijke initiatieven.
De afdeling milieu-edukatie zal daarin een koördinerende taak gaan vervullen.

Aan de hierboven genoemde taken zitten echter ook haken en ogen.
Een groot voordeel is dat een centraal punt gaat ontstaan, waar gecoordineerd en afgestemd kan worden.
In Breda blijkt een grote schakering natuur- en milieugroepen aanwezig te zijn. Die geschakeerdheid kan belemmerend gaan werken. Er bestaan visieverschillen binnen het partikulier initiatief wat betreft de manieren waarop aan milieu-edukatie wordt gewerkt. Een meer hobby-gerichte groepering kent een andere instelling en werkwijze dan een aktiegroep.
Verder kunnen gemeentelijk beleid en ideeen binnen het partikulier initiatief samen gaan, maar het is ook niet ondenkbaar dat ze elkaar tegen spreken. Bovendien heeft de milieudienst als onderdeel van de gemeente te maken met gemeentelijke besluitvorming. Deze kan zeer tijd-

rovend zijn en daarmee partikulier initiatief vertragen en frustreren.
Moeilijkheden kunnen ook liggen bij de te bereiken doelgroepen.
De uiteindelijke doelgroep van milieu-edukatie is de bevolking. Op deze wijze geformuleerd is dat echter niet hanteerbaar. Er wordt dus gezocht naar gerichtere ingangen. Het partikulier initiatief richt zich vooral op haar eigen leden en incidenteel op een groter publiek. Traditioneel vormt het onderwijs een belangrijke doelgroep. De toegankelijkheid van het onderwijs is echter moeizaam. Zeker in een tijd waarin zowel basis- als voortgezetonderwijs worden gekonfronteerd met ingrijpende veranderingen. Het onderwijs stelt bovendien specifieke eisen aan het geboden materiaal; passend binnenhet leerplan, op school uitvoerbaar, in lesuren opgedeeld, aansluiten op examenstof etc. Dit vraagt om een specifieke inspanning van milieu-edukatie in die richting.
Als andere ingang wordt gedacht aan buurten, te bereiken via sociaal kultureel werk en buurtcomitees.

Om aan een aantal bezwaren tegemoet te komen wordt er gewerkt aan de oprichting van een Stichting "Vrienden van het MEC" en wel vanuit de Bredase bevolking. Deze Stichting zal tot doel krijgen het bevorderen van de milieuedukatie. Zij zal dit doen door het aandragen van thema's, ideeen voor aktiviteiten, en door te fungeren als een soort klankbord voor de afdeling milieuedukatie. Ten behoeve van gerichte aktiviteiten zou middelenwerving eveneens tot de werkwijze van de Sichting gerekend kunnen worden. Maar fondsen verwerven sec is zeker niet de voornaamste invalshoek van de Stichting.
De bedoeling is verder, om het MEC organisatorisch te laten behoren tot de milieudienst, en niet onder te brengen bij de Sichting.

Samengevat is het zoveel mogelijk opheffen van de versnippering op het gebied van natuur- en milieu-edukatie binnen onze gemeentegrens en het gezamelijk zoeken naar de juiste doelgroepen de eerste zorg voor de afdeling.

VOORWAARDEN (ook voor kleinere gemeenten)

Terugkijkend naar wat ik zojuist gezegd heb, zou ik de volgende voorwaarden willen noemen, waaraan moet zijn voldaan om tot een aktieve milieu-edukatie te komen:

a. de organisatie moet de taak aan kunnen,
b. de organisatie moet zijn bemand met enthousiaste mensen,

c. er moet een besef zijn, dat milieubeleid en edukatie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn,
d. er moeten voorzieningen en financiele middelen zijn (dit vraagt om keuzen!),
e. MEC en partikulier initiatief moeten willen samenwerken,
f. in een groter verband zal er afstemming moeten zijn tussen rijk, provincie en gemeenten,
g. een innerlijke motivatie voor het milieu bij ambtenaren en beleidsmakers.

Het is de kunst om als nme ambtenaar vanaf het begin bij de ontwikkeling van de struktuur betrokken te zijn en altijd de sociale aspecten in het oog te houden.

DISCUSSIE

Tijdens de lezing van Jan Groot brak de discussie los; over dilemma's, over petten, over risico's en over communicatie.
Als tegenwicht tegen de bedrijfskundige of economisch gerichte belangstelling is een eigen innerlijke motivatie bij de beslissers belangrijk .
Maar ook in Breda heeft nme als geweten van de dienst nog onvoldoende voeten aan de grond.

Geef je milieu-edukatie omdat je zelf bewogen bent?
Verlies, aan de andere kant, de relatie met met beleidsmatige gedachten niet uit het oog. Er moet besluitvorming in de gemeente zijn, waar je op kunt bouwen.

Als in milieuedukatie en in milieubeleid dezelfde keuzen gemaakt worden, ondersteunen ze elkaar.
Dan is de gmeente tevreden, reageert Arita, mensen in de wijk kunnen daar heel anders over denken. Volgens Jan G. is er wel degelijk een wisselwerking in Breda, maar niet met een dwarsdoorsnede van de bevolking.
De bevolking, wie is dat, de partikuliere milieuklubs zijn dat natuurlijk ook niet. Er is dus wel het plan om een stichting de Vrienden van het MEC op te richten en plannen, ideen en wensen te verzamelen.
Voor Arita is het een groot probleem, dat goede ideen die via de buitendienst komen vaak niet gehonoreerd worden. Mensen die beleid maken zitten achter hun bureau in een andere struktuur. Als ze signalen van buiten niet belangrijk vinden, horen ze ze niet.

En bovendien, als de gemeente mensen aanstelt, heeft dat ook het risico, dat het voor vrijwilligers steeds moeilijker wordt om professioneel over te komen.

Als medewerker nme heb je een bewgwijzeringsfunctie voor de buitenwacht. En overal in elk apparaat zitten mensen die mee willen werken.
Je moet zorgen dat je die bij elkaar krijgt.
Om kontakten en conflicten aan te kunnen, is het eenvoudig een functie-eis, dat medewerkers van de afdeling nme met twee petten kunnen omgaan.
Je eigen houdung is: de dialoog.
Arita blijft bang voor het risico, dat met nme de milieubeweging ingekapseld wordt in het ambtelijk apparaat. En als het dan zo ver komt dat de gemeente dingen doet die niet kunnen, dan zijn intussen aan de vrijwilligers mogelijkheden ontnomen.

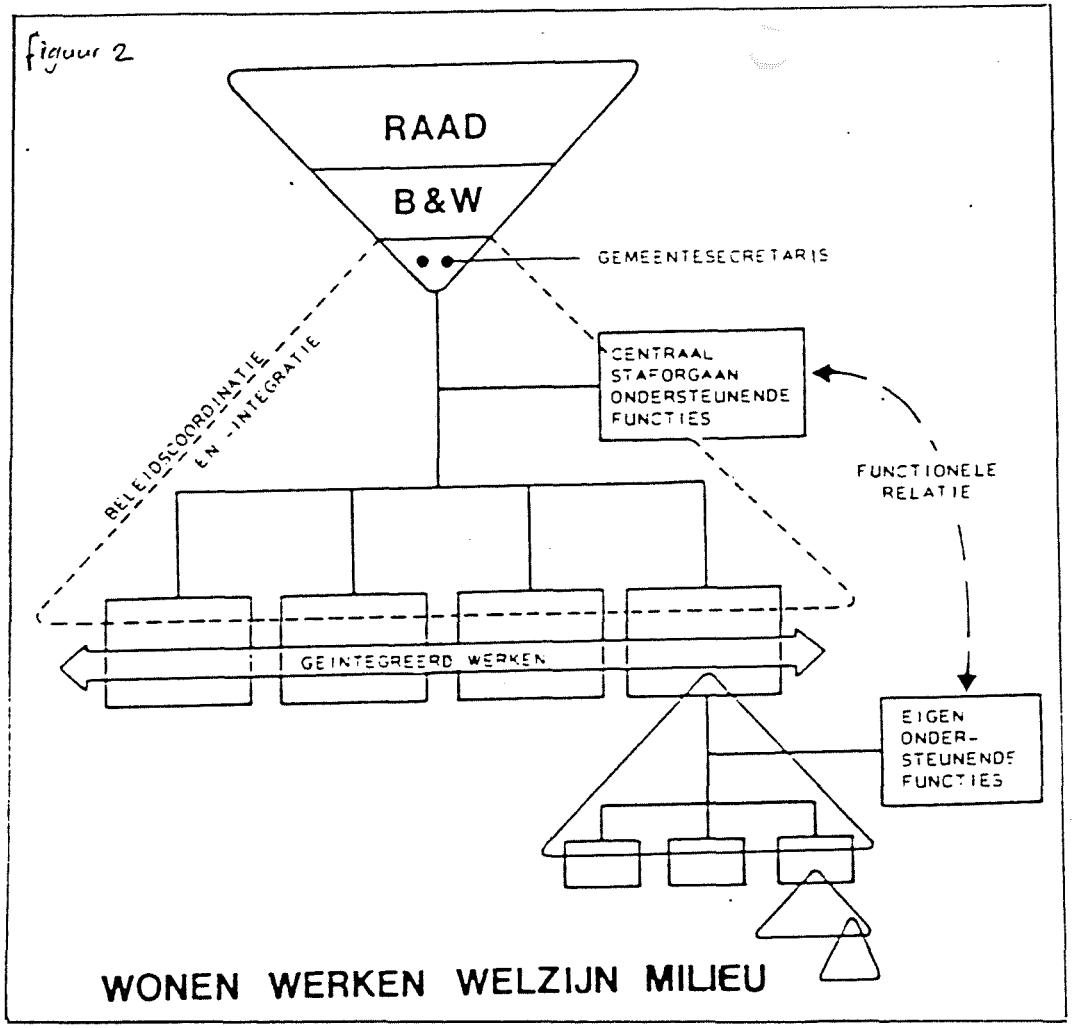
Milieuedukatie van de overheid en van bijvoorbeeld VMD zouden duidelijk van elkaar moeten verschillen.
In Breda lijkt de gemeentelijke nme op het ogenblik, volgens sommige buitenstaanders, een verlengstuk van het beleid.

Er is sprake van een aantal verschillende werelden in elke gemeente, die elkaar slecht verstaan. Nme vormt een knoeppunt tussen mensen.
Het zoeken naar wegen waarop die verschillende mensen elkaar kunnen vinden, zou de eerste taak moeten zijn, en is belangijker dan het ondersteunen van het beleid ?

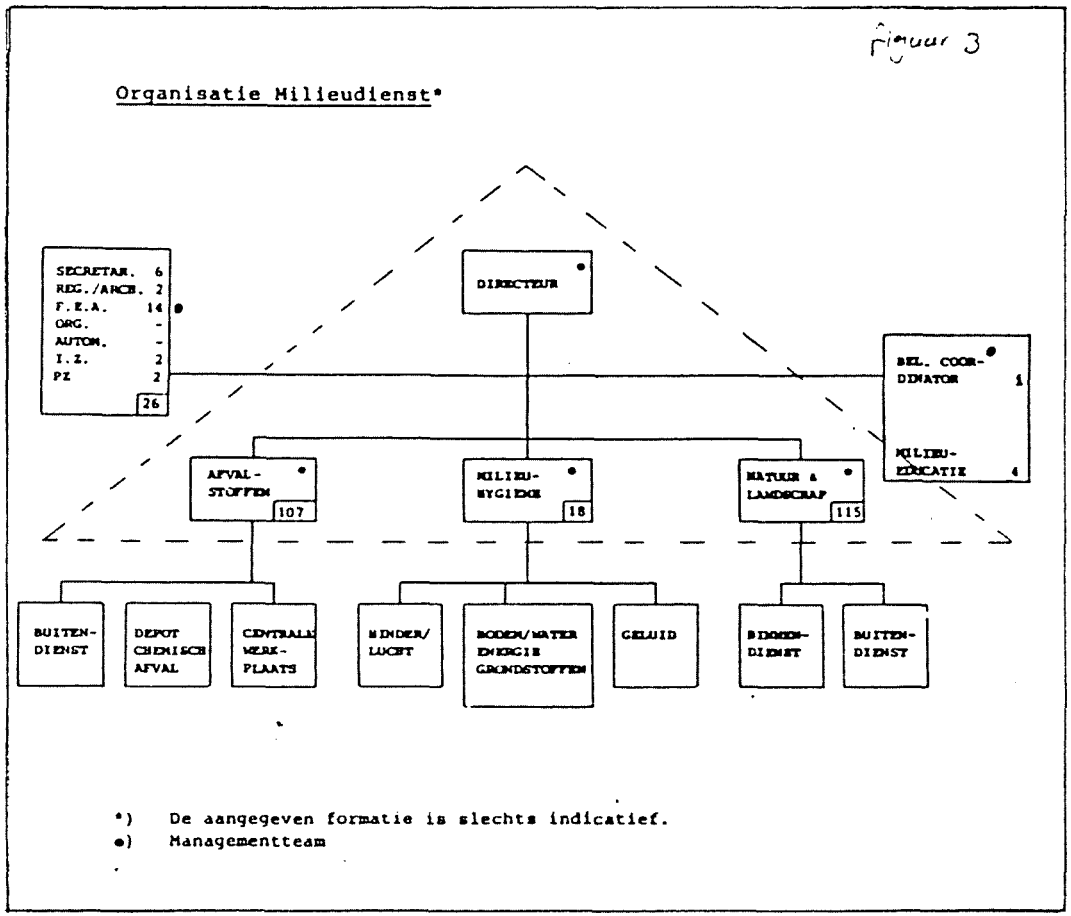
Aan het eind van de lezing gaat de discussie verder over de inhoudelijke onoverzichtelijkheid van de milieuproblematiek.
Je kunt niet alles weten. Er is ook zoveel materiaal.
De milieudiensten hebben vaak geen tijd voor een efficiente informatie-inzameling. Als ambtenaar heb je ook geen overzicht over wat er aan ondersteunende instellingen is.
Ieder is te veel bezig eigen wielen uit te vinden. Er is wel degelijk honger naar goed materiaal van anderen, bijvoorbeeld de video over kca uit Breda.
In Noord Holland is een nieuwsbrief van een Overlegplatform voor milieuvoorlichting, die gestuurd wordt naar alle gemeenten in de provincie (zie bijlage)
Bij VROM wordt een databank ontwikkeld, maar of daar ook iets over nme-aktiviteiten in komt?

Er zou een betere afstemming moeten komen tussen het rijk, provincies en gemeenten.

figuur 2

figuur 3

DE LAATSTE DISCUSSIE DEZE DAG OVER CONTAVTEN OP PROVINCIAAL EN OP PLAATSELIJK NIVEAU

Na een korte pauze praat men liever door in een plenaire discussie dan in kleine discussiegroepen.

Ingrid Claessen van de Milieufederatie in Noord Holland vertelt over een provinciaal netwerk in Noord Holland. De IJsseldelta is wat dat betreft ook een goed voorbeeld.
De milieufederatie organiseerde in overleg met de betrokkenen een bijeen komst voor contactambtenaren. De opkomst was redelijk. De motieven, de functies en de posities zijn heel verschillend. Er begint nu iets te leven.
De Milieufederatie verzorgt ook een nieuwsbrief, waardoor de gemeenten steeds met milieuedikatie geconfronteerd worden. (zie bijlage 2.)
De milieufederatie heeft deze taak op zich genomen naast alle andere taken die er al waren, en heeft er dus niet echt veel tijd voor.
Hetstreven is een nme-functionaris voor elk streekgewest.

Kleine gemeenten raken soms gefrustreerd in contacten met grote gemeenten. Het zou beter zijn om met kleine gemeenten onderling ervaringen uit te wisselen. Zo krijgt men meer zicht op de eigen mogelijkheden.

Het Landelijk Steunpunt voor NME heeft een nota meegebracht over het functioneren van gemeentelijke milieuraden: overleg organen tussen vertegenwoordigers van het gemeentelijk apparaat, leden van milieugroepen en eventueel andere belanghebbenden.
Sommige milieuraden zijn meer formeel en andere meer informeel en sommige hebben iets meer bevoegdheden dan anderen.
De invloed van zo'n gemeentelijke milieuraad moet je niet overschatten.
Naast de invloed op het beleid zijn er ook nadere beweegredenen in het spel, zoals de mate waarin de milieuraad betrokken is bij het geven van milieuedukatie.

EVALUATIE

De Kleine Aarde heeft alleen enthousiaste evaluatie-formulieren ontvangen.
Over het algemeen voldeed de dag aan de verwachtingen:
informatie over inhoud en organisatie van nme in de gemeente, samenwerking met milieugroepen, ideeen, contacten.
Wat af en toe gemist werd, waren: een overzicht van de stand van zaken, geheel nieuwe initiatieven of mogelijkheden, een groter aantal concrete voorbeelden, meer uitwisseling van ervaringen.
Wat minder lezingen was ook goed geweest.
Er waren een paar opmerkingen over de enigzins gebrekkige ruimte.
(Deze winter wordt een verbouwing gerealiseerd met steun van oa het Prins Bernhard-fonds, om onze faciliteiten te verbeteren !)

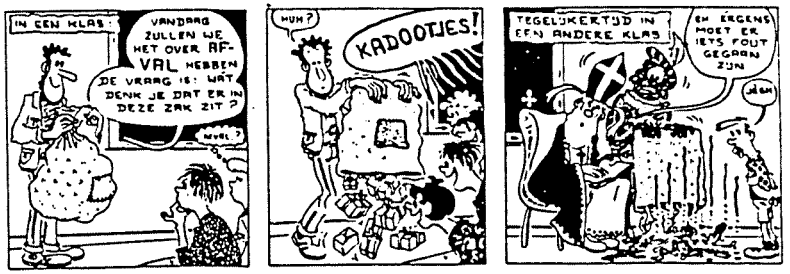
Een herhaling of een vervolg wordt als zinvol gezien, hoevel sommige onderwerpen zich meer lenen voor regionale studiedagen.
Als boven-regionale thema's scoren hoog: de beginperikelen in kleine gemeenten en konkrete voorbeelden.

De titel van <u>de volgende studiedag</u> over milieu-edukatie in de gemeente is dan ook BEGINPERIKELEN IN KLEINE GEMEENTEN. De datum: <u>vrijdag 15-4-'88</u>.
Voor de invulling wordt gezocht naar inspirerende - gelukkig niet volmaakte - voorbeelden van edukatie-projekten en -projektjes uit kleine gemeenten.

Als het programma rond is, ontvangt u weer bericht.

C. V. v. Dorp

Bozée nov. 87.

BIJLAGE 1

VRAGENLIJST TEN BEHOEVE VAN HET OPSTELLEN VAN EEN ENERGIENOTA IN .....

(s.v.p. invullen met blokletters)

Algemene vragen:

Gemeente: ..... aantal inwoners: .....

Adres gemeentehuis: .....

Postcode + Plaats: .....

Telefoonnummmer: .....

Naam Burgemeester: .....

Namen Wethouders: .....Pol. Partij:..... Portefeuille:.....

....

....

....

....

....

....

Aantal raadsleden: ....., waarvan van het CDA...., PVDA....., VVD...., D66.....,
Klein links....., Klein rechts....., Anders....(naam vermelden)

(Informatie voor deze vragen is te vinden in de gemeentegids)

Organisatie:

1.1. Is er een gemeentelijke energiecoördinator? Zoja, hoeveel dagen per week, is de betreffende persoon met deze funktie bezig? Beperkt hij/zij zich tot eigen gemeentelijke gebouwen en diensten, of stimuleert hij/zij energiebesparing bij derden? Hoe wordt de energiecoördinator gefinancierd?(algemene middelen/op basis van terugverdienen). (Info: gemeentegids, afd. voorlichting, energiecoördinator)

1.2. Is er een gemeentelijke werkgroep energiebesparing? Wie hebben zitting in deze werkgroep?(Naam + funktie). (Info: gemeente, afd. voorlichting/energiecoördinator)

N.B.: Bovenstaande vragen hoeven niet worden beantwoord, als er een gemeentegids wordt meegestuurd!!!!!!!!!!!!

Grote gebouwen in de gemeente:

1.3. Zijn er in de gemeente grote gebouwen als een Ziekenhuis, Bejaardentehuizen of verzorgingstehuizen?

Naam:	worden beheerd door:
.....	.....
.....	.....

1.4. Is er een openbaar zwembad in de gemeente?

Naam:	Wordt beheerd door:
.....	.....
.....	.....

1.5. Zijn er sporthallen in de gemeente?

Naam:	Worden beheerd door:
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

1.6. Zijn er andere grote gebouwen (die veel energie gebruiken) in de gemeente?

Naam:	Worden beheerd door:
.....	.....
.....	.....
.....	.....

N.B. Ook deze vragen hoeven niet worden ingevuld, mits de gemeentegids wordt meegestuurd en de informatie hierin te vinden is.

De gemeente als initiatiefnemer:

2.1. Zijn de gebouwen waarvoor de gemeente de verantwoordelijkheid heeft (gemeentehuis, scholen ed.) goed geisoleerd? (Info: plaatselijke pers, energiecoördinator, afd. voorlichting)

2.2. Wordt in de gemeente "energie zuinig gekeken" naar verkeer en vervoer? Is het gemeentelijk wagenpark energiezuinig? (info: dienst gemeentewerken) Is in het eventuele verkeerscirkulatieplan een energietoets opgenomen? Zoja wat is de stekking van deze energietoets? (info: afd. ruimtelijke ordening)

2.3. Is de verlichting in openbare, gemeentelijke gebouwen energiezuinig gemaakt? Is de straatverlichting van energiezuinige lampen voorzien?, worden er schakeltijden toegepast? (info: plaatselijke pers, dienst gemeentewerken, afd. voorlichting)

2.4. Op welke manier geeft de gemeente energievoorlichting? Passief via een folderrek, of aktief via eigen opgezette campagnes? Is er een gemeentelijk informatiecentrum? Heeft het energiebedrijf een informatiecentrum, waar men met energievragen terrecht kan? (info:afd. voorlichting, energiebedrijf.)

2.5. Zijn er in de gemeente al energienota's verschenen? Is in deze nota's, het stimuleren van energiebesparing bij derden (industie, burgers, miden- en kleinbedrijf ed.) opgenomen? Geef kort weer de naam en belangrijkste punten uit de nota. (info: afd. voorlichting, energiecoördinator)(N.B. Als u de betreffende nota's meestuurt, hoeft u vraag 2.5 niet te beantwoorden)

Energie-opwekking/distributie:

3.1. Wie levert in de gemeente elektriciteit? Wie levert gas? Wie levert water? (info: jaarafrekening energie+water) Zijn de betreffende distributiebedrijven gemeentelijk of regionaal?

3.2. Wordt er in de gemeente warmte-krachtkoppeling toegepast? Zoja, op wiens initiatief? (info: plaatselijke pers, elektriciteitsbedrijf)

3.3. Wordt windenergie in de gemeente toegepast? Zoja, door wie? (info: plaatselijke pers, elektriciteitsbedrijf)

3.4. Wordt in de gemeente "aktieve zonne-energie"(zonnekollektoren) toegepast? Zoja op wiens initiatief? (info: plaatselijke pers, elektriciteitsbedrijf)

3.5. Worden in de gemeente biogas-installaties toegepast? Zoja door wie? (info: plaatselijke pers, afd. voorlichting)

Gebouwde omgeving:

4.1. Kennen de gemeentelijke ruimtelijke plannen (bestemmingsplan, struktuurplan) een energietoets of energieparagraaf? Zoja, wat is de stekking van deze energie-opmerkingen in de plannen? (info: afd. ruimtelijke ordening)

4.2. Wordt de modelbouwverordening van de VNG gevolgd, of stelt de gemeente in een eigen bouwverordening stengere energieëisen? (info: afd. bouw- en woning-toezicht)

4.3. Hoe ziet het woningbestand er in de gemeente uit?

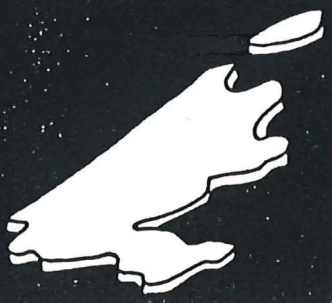
*Gemeentelijk bezit.....Hoogbouw(flats) en .....Laagbouw.
*Bezit woningbouwverenigingen (S.V.P. Naam vermelden)
- ....Hoogbouw en .....Laagbouw
- ....Hoogbouw en .....Laagbouw
- ....Hoogbouw en .....Laagbouw
- ....Hoogbouw en .....Laagbouw
*Partikulier bezit.....Hoogbouw en .....Laagbouw
(info:afd. volkshuisvesting, woningbouwverenegingen)

4.4. Zijn er in de gemeente energiezuinige nieuwbouwprojekten gerealiseerd? Zoja, hoe groot is het projekt en wie is de initiatiefnemer van dit projekt? Op welke wijze zijn deze projekten energiezuinig? (info: energiecoördinator, afd. volkshuisvesting, woningbouwverenegingen)

4.5. Hoe is het gesteld met de na-isolatie van woningen? Hoeveel Procent van de woningen zijn geisoleerd? (info: energiecoördinator, afd. volkshuisvesting, woningbouwverenegingen)

BIJLAGE 2

OVERLEGPLATFORM VOOR MILIEUVOORLICHTING NOORD - HOLLAND

Het Overlegplatform voor Milieuvoorlichting Noord-Holland is vorig jaar februari door Gedeputeerde Staten ingesteld.
Het Platform heeft o.a. tot taak om na te gaan op welke wijze informatie en dokumentatie op het gebied van milieuvoorlichting en edukatie op elkaar kunnen worden afgestemd en aangevuld.

Verder speelt het Platform een adviserende rol bij de inhoudelijke beoordeling van verzoeken om subsidie voor milieuvoorlichtingsaktiviteiten van boven lokale betekenis die aan GS gedaan worden.
Aan het platform, dat bewust bescheiden van opzet is gehouden, nemen deel; CMN, het IVN en de consulent nme.

Natuur- en Milieuvoorlichting en edukatie is een werkveld dat in ontwikkeling is. Het krijgt een steeds belangrijkere funktie in onze vervuilde maatschappij.
In Noord-Holland houden zich vele vrijwilligersgroepen en een aantal betaalde medewerkers/sters bij verschillende instanties hiermee bezig. Ook veel gemeente-ambtenaren doen milieuvoorlichtingswerk op gemeentelijk nivo, en vullen ieder voor zichzelf, al naar gelang kennis, tijd en inzicht, hun taak in. Onderlinge uitwisseling over het werk vindt nauwelijks plaats en taken zijn niet vastomlijnd.
Daarom is er nauwelijks zicht op dergelijke aktiviteiten.
Bovendien zouden ambtenaren, opbouwwerkers/sters, milieugroepen enz.elkaar van dienst moeten zijn en moet de voorlichting en edukatie beter op elkaar afgestemd worden.

Dit is de funktie van de 'Nieuwsbrief' van het Overlegplatform, die vier keer per jaar verschijnt.
In de Nieuwsbrief wordt een overzicht gegeven van het zeer gevarieerde werkterrein en worden allerlei aktuele zaken en nuttige tips aangereikt. Er blijkt grote behoefte aan deze informatie te bestaan.
Verder signaleren wij de noodzaak van een kontaktpersoon in de gemeente die op de hoogte is van milieuvoorlichtingsaktiviteiten van de gemeente, zodat zowel individuele burgers als groepen terecht kunnen met vragen of suggesties en voor overleg op dit gebied.
Deze kontaktpersonen kunnen als het nodig is doorverwijzen naar de juiste personen van bepaalde diensten binnen de gemeente.
In Overijssel is dit al zo in de regio IJsseldelta, waar iedere gemeente een kontaktpersoon natuur- en milieuedukatie heeft ingesteld.

Het Platform heeft alle 80 gemeenten in N-Holland een brief gestuurd (voorjaar '86) met het verzoek een kontaktambtenaar aan te stellen (kontakt-persoon naar buiten toe).
Inmiddels zijn er 50 gemeenten met een aktieve of 'papieren' kontaktambtenaar.

Het platform organiseert 4 x per jaar een bijeenkomst voor de kontakt ambtenaren, waarbij verschillende zaken worden doorgepraat, zoals bijvoorbeeld: problemen en mogelijkheden bij het starten van milieuedukatie.